

НОРМАТИВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ПИТАНЬ НЕОБХІДНОСТІ ФОРМУВАННЯ ОБЛІКОВОЇ ПОЛІТИКИ

Ступінь свободи конкретного підприємства у формуванні власної системи обліку законодавчо обмежений державною регламентацією бухгалтерського обліку у вигляді переліку методик і облікових процедур.

Серед них передбачені альтернативні варіанти, і підприємство має можливість вибору конкретних способів та методик ведення обліку серед числа допустимих. Зокрема, йдеться про види оцінок засобів та джерел їх утворення, методи калькулювання собівартості продукції, товарів, робіт чи послуг, склад бухгалтерських рахунків, методи амортизації тощо.

Однак, незважаючи на те, що в Україні бухгалтерський облік регламентований як законодавчо, так і методологічно (у вигляді низки положень (стандартів) бухгалтерського обліку), необхідність формування облікової політики безпосередньо на підприємстві зумовлена насамперед особливостями його діяльності, що не можуть бути відображені з достатньою повнотою в жодному нормативному документі внаслідок їх специфічності.

Тому практичне ведення облікового процесу на підприємствах безпосередньо потребує формування на кожному з них власної облікової політики. З одного боку, це зумовлено тим, що нормативні документи визначають методичні засади бухгалтерського обліку і звітності, тому їх необхідно доповнювати конкретизованою методикою, яка б давала змогу забезпечити їх організацію в умовах мінливості ситуацій у господарській діяльності підприємств.

З іншого – необхідність визначення власної облікової політики на кожному з підприємств зумовлено:

- а) можливістю вибору варіантів організації бухгалтерського обліку: власними силами, на договірній основі з підприємцями або фірмами;
- б) застосуванням обраного способу оцінки виробничих запасів, нарахування амортизації основних засобів, створення забезпечень (резервів), правил податкового обліку тощо;
- в) використання Плану рахунків (повного чи скороченого), рахунків восьмого класу для відображення витрат за елементами тощо.

Усе викладене потребує конкретизації рішення власника підприємства, яке формалізується у вигляді Наказу про облікову політику.

Окрім того, галузева специфіка підприємств також є визначальним чинником, який потребує конкретизації облікової політики на підприємстві, звісно, за умови її відповідності вимогам нормативно-правових актів, що регулюють методіку бухгалтерського обліку і формування звітності в Україні.

Актуальність питання формування облікової політики пояснюється також тим, що вона має велике значення для всіх видів підприємницької діяльності – виробничої, комерційної, грошово-кредитної, банківської, страхової, для всіх галузей та підгалузей господарювання – промисловості, сільського господарства, будівництва тощо, і скрізь вона має свої особливості. Проте її вихідні положення єдині (спільні) для всіх – тобто отримання оптимізованої у довготерміновому плані норми прибутку.

Однак, незважаючи на все зазначене, необхідність формування облікової політики підприємства встановлена в законодавчому порядку. Зокрема, Законом України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» від 16. 07. 1999 р. № 996-XIV її визначено як спеціальний термін. У ст. 1 зафіксовано: «Облікова політика – сукупність принципів, методів і процедур, що використовуються підприємством для складання і подання фінансової звітності», а в ст. 8 (п. 5) цього Закону вказано, що «...підприємство самостійно визначає облікову політику...»

Загалом же головними нормативно-правовими документами, що визначають, необхідність облікової політики підприємства, є Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», П(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», П(С)БО 6 «Виправлення помилок та зміни у фінансових звітах», Лист Міністерства фінансів від 21. 12. 2005 р. № 31-34000-10-5/27793 «Про облікову політику».

Таким чином, основні положення, що регулюють формування облікової політики підприємств в Україні, закріплені сукупністю нормативно-правових актів (табл. 1).

Закон України «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні» формуює правові засади визначення та організації облікової політики на підприємствах, однак не встановлює чітких правил щодо формування та реалізації облікової політики.

У П(С)БУ 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» наведене таке саме визначення облікової політики, що й у Законі. У ст. 23 П(С)БО 1 вказано, що підприємство повинно висвітлювати обрану облікову політику шляхом опису принципів оцінки статей звітності, методів обліку щодо окремих статей звітності. Інформацію, що підлягає розкриттю, наводять безпосередньо у фінансових звітах або у примітках до них.

Нормативне регулювання питань формування облікової політики

Вид нормативно-правового документа	Питання, що регулює нормативно-правовий документ
Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» від 16. 07. 1999 р. № 996-ХІV	правові засади визначення та організації облікової політики на підприємствах
Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» (затв. наказом Міністерства фінансів України від 31 березня 1999 р. № 87)	розкриття інформації про облікову політику в примітках до фінансової звітності підприємства
Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 6 «Виправлення помилок і зміни у фінансових звітах» (затв. наказом Міністерства фінансів України від 28 травня 1999 р. № 137)	порядок внесення змін до облікової політики підприємства
Лист Міністерства фінансів України «Про облікову політику» від 21. 12. 2005 р. № 31-34000-10-5/27793	відображення в розпорядчому документі (наказі, положенні) обраних методів, принципів і процедур (їх перелік наведено у листі); внесення змін до облікової політики; розкриття інформації про облікову політику в примітках до фінансової звітності підприємства

Отже, облікова політика є складовою частиною фінансової звітності підприємства та повинна відобразитися у примітках до фінансових звітів. Саме вона дозволяє поєднати ведення бухгалтерських операцій і складання фінансової звітності. Без такого регламентуючого розпорядчого документа, як Наказ про облікову політику та його дотримання, бухгалтерський облік не відповідатиме принципу послідовності, а фінансова звітність не буде зрозуміла користувачам.

Визначення облікової політики підприємства потребує досконалого оволодіння як загальнометодологічними нормативно-правовими документами, котрі регулюють організацію бухгалтерського обліку й звітності в Україні, так і опанування специфічних технологічних особливостей діяльності конкретного підприємства, для якого розробляють облікову політику.

Будучи елементом нормативного регулювання бухгалтерського обліку, облікова політика підпадає під державне регулювання і певну самостій-

ність підприємства з питань бухгалтерського обліку. Водночас ступінь свободи підприємства у формуванні облікової політики обмежено державною регламентацією бухгалтерського обліку, що передбачає методи та облікові процедури, серед яких визначені припустимі альтернативні варіанти. Свобода підприємства полягає у можливості вибору конкретних способів оцінки об'єктів обліку, методів калькулювання, переліку бухгалтерських рахунків тощо.

Разом із тим, нормативні документи можуть не містити конкретних рекомендацій щодо правил ведення бухгалтерського обліку окремих фактів господарського життя. Якщо не встановлено порядку ведення конкретного питання, то підприємство самостійно розробляє відповідний спосіб, таким чином формуючи власну облікову політику.

Отже, формування облікової політики – важливий етап у діяльності підприємства, оскільки від прийнятих облікових оцінок залежить, зрештою, фінансовий результат підприємства.

Література

1. Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» від 16.07.1999 р. № 996 – XIV. Режим доступу – <http://www.dtki.com.ua/show/2cid06973.html>.
2. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 Загальні вимоги до фінансової звітності, затв. наказом Міністерства фінансів України від 31 березня 1999 р. № 87. Режим доступу – <http://pro-u4ot.info/index.php?section=browse&CatID=92&ArtID=120>.
3. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 6 Виправлення помилок і зміни у фінансових звітах, затв. наказом Міністерства фінансів України від 28 травня 1999 р. № 137. Режим доступу – <http://pro-u4ot.info/index.php?section=browse&CatID=92&ArtID=121>.
4. Лист Міністерства фінансів України «Про облікову політику» від 21.12.2005р. № 31-34000-10-5/27793. Режим доступу http://www.minfin.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=58984&cat_id=34931.